

УДК. 331.3

АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ АНКЕТУВАННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ВИКОРИСТОВУВАТИ ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІД ШКІДЛИВИХ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА

Черепньов І.А., доцент, Ляшенко Г.А., доцент

Державний біотехнологічний університет

Євланов М.В., доцент

Харківський національний університет радіоелектроніки

Чумаченко С.М., старший науковий співробітник

Національний університет харчових технологій

Розглянуто зростаюче значення людського фактора у виникненні аварійних ситуацій, виробничого травматизму та професійних захворювань. Проаналізовано переваги та недоліки анкетування як процесу збирання інформації про готовність працівників використовувати засоби індивідуального захисту в процесі трудової діяльності.

Починаючи з кінця ХІХ століття, коли з'явилися перші систематичні дослідження причин нещасних випадків на виробництві, фахівці стали приділяти особливу увагу «людському фактору». Як зазначено в роботі [1], за минулий час вагомість цього фактора в загальному переліку причин виробничого травматизму та виникнення аварійних ситуацій зросла більш, ніж на чверть і перевищила поріг 75%. Досить часто працівникам доводиться здійснювати свою виробничу діяльність в несприятливих умовах виробничого середовища. Тоді ефект "людського фактора" може проявлятися в різному ставленні до виконання вимог техніки безпеки і зокрема, до використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ). Це знаходить прояв в широкому діапазоні: від застосування в суворій відповідності з вимогами інструкції і до повного або часткового ігнорування і, як наслідок зростання кількості виробничого травматизму і професійних захворювань [2]. Як зазначено в роботі [2] на прикладі будівельної галузі: неадекватні запобіжні заходи, недотримання правил, обмежені кошти, недостатні знання і низька кваліфікація співробітників призводять до несподіваних нещасних випадків. Безумовно, необхідне здійснення постійних поведінкових втручань, спрямованих або на роботодавців або організації, або на окремих працівників з метою заохочення використання ЗІЗ серед працівників, що вимагає наявності об'єктивної інформації про наявність засобів захисту, їх якість, навчання працівників їх використанню та особистому ставленню до них, рівень освіти та інші демографічні показники [3]. Найчастіше ці дані отримують, поширюючи серед співробітників анкети або запитальники, які вони заповнюють самостійно, вибираючи влаштовує їх відповідь з декількох запропонованих варіантів [2]. Даний метод збору інформації маловитратний, досить ефективний, дозволяє охопити значну кількість респондентів і не вимагає

від останніх спеціальних знань і навичок. У деяких випадках, як це описано в роботі [4] використовують одночасно паперову та електронну версію анкети, а для зацікавленості в участі максимально більшого числа учасників передбачають для них участь у лотереї з цінними призами. Однак даний метод збору інформації також характеризується значними недоліками. Серед цих недоліків особливо слід виділити пасивність даного методу і можливість спотворення одержуваної інформації [5]. Крім того, витрати часу на проведення анкетування зворотно пропорційні повноті і ретельності складання анкети. Це означає, що для отримання максимально точних відповідей, опитуваних анкети повинні містити велику кількість питань, розділених на спеціальні групи - Вступні питання, звичайні питання, питання-фільтри і контрольні питання. Тому часто виникають ситуації, в яких вигода, очікувана від результатів анкетування, виявляється значно менше витрат на складання і контроль змісту анкети. Доводиться шукати рішення, що утворюють компроміс між точністю і складністю анкети. В результаті такого пошуку переважну більшість анкет слід розглядати як інструмент, здатний виділити загально тенденції, але не надати точну модель аналізованого об'єкта або процесу. Також розмір анкети може негативно вплинути на кількість відповідей, оскільки респонденти відсіваються або взагалі не відповідають [4]. Наведемо приклад з результатів опитування, проведеного в Індонезії серед працівників одного із заводів з виробництва білого кристалічного цукру [6] і медичних сестер стаціонарних (легеневих) відділеннях РГУ ім. Хаджі Сурабаї [7]. В обох випадках оцінювали те, як ставлення респондентів до правил, які передбачають обов'язкове використання ЗІЗ, корелювалося з їх діями на практиці (табл.1 і 2).

Таблиця 1 – Взаємозв'язок між ставленням та дотриманням вимог щодо використання ЗІЗ працівниками заводу з виробництва цукру

Теоретичне ставлення до правил	Дотримувалися правил на практиці	Не дотримувалися правил на практиці
позитивне	16	24
негативне	18	22

Таблиця 2 – Взаємозв'язок між рівнем ставлення і поведінкою при використанні ЗІЗ у відділеннях легеневого стаціонару РГУ ім. Хаджі Сурабаї

рівень ставлення	порядок використання ЗІЗ						С
	поганий		помірний		хороший		
	п	%	п	%	п	%	0.417
помірний	5	62.5	2	25.0	1	12.5	
хороший	1	25.0	1	25.0	2	50.0	
загальний	6	50.0	3	25.0	3	25.0	

Як видно з наведених даних, позитивне ставлення працівників цукрового виробництва до правил які вимагають обов'язковості використання ЗІЗ не

збігається з їх діями в реальних умовах (табл.1). А у випадку з медичними сестрами можна зробити висновок, що зв'язок між рівнем ставлення медсестер до використання ЗІЗ і їх поведінкою має досить сильний рівень кореляції в позитивному напрямку (табл.2).

Розглянуті випадки дозволяють зробити наступні висновки. По-перше, в такій галузі діяльності, як управління безпекою життєдіяльності на підприємствах різного призначення, застосовувати анкетування як основний метод збору інформації про використання ЗІЗ недоцільно. По-друге, кількість питань в анкеті має визначатися особливостями вікових груп працівників щодо утримання уваги на одному і тому ж текстовому матеріалі. По-третє, питання анкет в галузі управління безпекою життєдіяльності повинні визначати основні результати впливу окремих факторів, але не використовуватися для виявлення кореляції між впливом двох і більше факторів (як показано в [6, 7]. Тому однією з важливих перспектив подальших досліджень в даній області є розробка нових і адаптація існуючих методів збору об'єктивної інформації, джерелом яких є працівники підприємств різних сфер діяльності.

Список використаних джерел:

1. Значення вищої професійної освіти для зниження ризику виробничого травматизму / С.О.Вамболь та ін. Інженерія природокористування. 2021. № 1 (19). С. 120 – 132. doi.org/10.5281/zenodo.6904067.
2. Jati Kasuma, Norlida Ismailly, Sara Ghaffari, Muhamad Saufi Che Rusuli, Abdul Hakim Abdul Gapor. Environmental Factor, Education & Training and PPE Impact on Safety Performance: A Study Among Construction Workers at SESCO Substation, Balingian, Sarawak. Research in World Economy. 2019. Vol. 10, №. 2; Special Issue. P. 38-47. DOI: 10.5430/rwe. v10n2p38.
3. Cynthia Widyawati, Indriati Paskarini. Correlation Between Age, Work Period, Knowledge, and Attitude's Workers With Behavior on The Use of PPE. Jurnal Berkala Kesehatan. 2021. Vol.7, № 2. P. 134-140.
4. Øystein Robertsen, Frank Siebler, Martin Eisemann, Marit N. Hegseth, Solveig Føreland, and Hans-Christian B. Vangberg. Predictors of Respiratory Protective Equipment Use in the Norwegian Smelter Industry: The Role of the Theory of Planned Behavior, Safety Climate, and Work Experience in Understanding Protective Behavior. Frontiers in Psychology. 2018. Volume 9. Article 1366. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01366>.
5. A. Leszek A. Maciaszek. Requirements Analysis and Systems Design (3rd Edition). Pearson. 2007. 612 p.
6. Cynthia Widyawati, Indriati Paskarini. Correlation Between Age, Work Period, Knowledge, and Attitude's Workers With Behavior on The Use of PPE. urnal Berkala Kesehatan. 2021. Vol 7, № 2. P. 134-140.
7. Gading Diah Zahara Putri, Y. Denny A. Wahyudiono. The Relation Between Knowledge and Attitude towards Behavior of Personal Protective Equipment Usage in Nurses. The Indonesian Journal of Occupational Safety and Health.2021. Vol. 10, № 2. P. 170-179. <https://doi.org/10.20473/ijosh.v10i2.2021.170-179>.